

REFORMIDŐK – REFORMVITÁK

Magyar Hírlap 1988. okt. 29. number 259. n 88.10.29

BESZÉLGETÉS LEZSÁK SÁNDORRAL

„A magyar társadalom a 80-as évek végére eljutott az önálló társadalomszervezés hiányának felismeréséhez. A különféle társadalmi mozgalmaknak, szervezeteknek, egyesületeknek ezt a hiányt pótolniuk kell” — olvasható a Magyar Demokrata Fórum alapítólevelében. Az elmúlt hónapokban rendre-sorra születtek a spontán társadalmi és kulturális csoportok — így a Szárszói Front, a TDDSZ, az Új Márciusi Front —; közülük legnagyobb vonzása kétséghívul az MDF-nek van. A mozgalom egy éve, 1987. szeptember 27-én indult, de csak nemrég nyilvánította szervezetté magát. A fórum létrehozásának indokairól, eddigi munkájáról és céljairól beszélgettünk Lezsák Sándor költővel, az elnökség tagjával, a lakiteleki általános iskola tanárával.

— Az első lakiteleki írótalálkozó a magyarság esélyeiről 1979-ben zajlott. Ezen részt vett Ilyés Gyula is. Már az akkori vitából kitűnt: lépniük kell a társadalmi reformok útján. De hogy mekkorát és milyen irányba — ehhez majd' egy év-tízelt kellett várni?

— A hatvanas évek derekán Közép-Európában bekövetkezett a kényszerű társadalmi közmegegyezés, amely magával hozta a sztálinizmus ellen fellépők amnesztiáját. 1968 Prágája új helyzetet teremtett, reális reformtávlatokat nyitott, a megújulás szelleme a kudarc után is tovább élt, formát keresett. A paternalista hatalom ellen nálunk nemcsak az értelmiség lépett föl, hanem a munkásság jelentős hányada is, és a falun, kisvárosban élő, hátrányos körülményekkel küszködő térszolgálatok, alkalmazottak egy része: a vidéki Magyarország. Hisz tudjuk, a helyi tanács, pártbizottság, gazdasági vezetés is teremthet olyan helyzetet, amelyben a megélhetésnek van esélye, de a szabad emberi életnek és gondolkodásnak nincs.

Az értelmiség legjobbjai átérték ezt az öröklést. Két cselekvési lehetőségük adódott: vagy a nyugati nyilvánosságot választják, vagy hazai fórumot teremtenek. Mindkettőnek voltak kockázatai — és így áldozatai is. Szilencium vagy megalkuvás, befelé fordulás vagy önpusztítás. A reform megtorpanása után nem volt választás, létre kellett hozni egy színteret, ahol bárki kifejtetheti a véleményét, a nem sztálini típusú társadalomépítés híveként is. Engem mindig foglalkoztatott, hogy lehet megszervezni és működtetni a gondolatot, nevezetesen a radikális, a szociáldemokrata vagy a keresztény humanista eszmét,

amelyek egyike sem mond el-lent a szocializált berendezkedésnek.

— Tavaly nevet kapott a mozgalom, fórumokat szervezett a jogállamiság megteremtéséről, az erdélyi helyzetről, a nyilvánosságról. Az idén pedig megalakult a szervezet. Az alapítólevelében az áll, hogy az MDF nem fogadja el sem a kormánypártiság, sem az ellenzéki címkeket. Ez azt jelenti, hogy mindent tagad?

— Azt jelenti, hogy nem gondolkodunk végletekben. Sem kormánypárt, sem ellenzék — ez nem fejez ki többet annál, hogy mi otthon vagyunk ebben az országban, és amíg lehet, nem akarunk a föld alá bújni, szamizdatokat kiadni, konspirálni. Párbeszédre és együttműködésre törekszünk, nem üres kontesztálásra.

— Itt, az asztal sarkán halomban állnak a levelek. Ezeket már a jelentkezők írták? Egyáltalán, mi a feltétele a belépésnek?

— Már több ezer levél érkezett, majdnem mindenki a belépési feltételek és az alapszabály iránt érdeklődik. Amire nem számítottunk: a többség, amellyel, hogy szeretne tag lenni, beszámol keserű tapasztalatairól, munkahelyi és lakóhelyi gyötrelmeiről és küzdelmeiről. S tenni akar azért, hogy személyes sorsa meg a társadalom élete jobbra forduljon. Nem csupán értelmiségiek keresnek meg, a levelekben a nép minden rétege képviselteti magát, a falusi gyógyszerésztől, a gyárvárosi munkásbrigádig. A felvételi bizottság dönt, minősített többség alapján.

— A fórum demokratának nevezi magát, de az elnökség nem választással jött létre. Ez ellentmond a demokratikus célkitűzéseknek.

— Úgy gondoltuk, a célok le-

Fotó: Gaál Zoltán

szögezése, az alapítás a szervezők felelőssége. Abszurd közép-európai helyzet ez: házuk udvarán százhatven író, kutató, politikus vitatkozik az ország dolgairól. Nem béreltünk ki se klubot, se sportcsarnokot — nem akartunk bizonytalan helyzetet teremteni. Tavaly ez a százhatven ember kapott megbízást a Demokrata Fórum szervezésére; s közülük kilencen vállaltuk az egyes fórumok összehívását, a szakmai és technikai feltételek biztosítását. Valóban igazságosabb lett volna, ha összehívjuk azt az ezernyolcszáz személyt, aki az eddigi fórumokon megjelent, ezzel némi politikai kockázatot is vállalt, és ők mondják ki a szervezetté alakulást, ők választják az elnökséget. De ez képtelenségnek tűnt. Az idén meghívott háromszázhatven résztvevőről persze nem mondható, hogy ők a tagság, erre ugyanolyan jogot formálhatna a többi másfél ezer korábbi résztvevő. De hol fértünk volna el ennyien? Az udvaron felállított sátorban semmiképpen. Ezért vállalta ez a kilenc alapító, a megjelentek egyetértésével, hogy a — közgyűlésig — ideiglenesen szervezi a fórumot.

— Mint az alapítólevelél le-szögezi: az MDF nem párt. Nem is óhajt azzá válni?

— Magyarországon — véleményem szerint — inkább előbb, mint utóbb, elkerülhetetlen a többpártrendszer kialakulása. A rétegződés, az önszerveződés igénye, az érdekviszonyok alakulása is ezt kívánja. De ennek még nincse-